

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน

โดย

ดร.เชิญ ไกรนรา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ

ณ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์ลำปาง

28 ตุลาคม 2560

เนื้อหาการนำเสนอ

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดน
2. ปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
3. นโยบายที่สนับสนุนการค้าชายแดนของประเทศไทย
4. สถานการณ์การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
 - 4.1 การค้าชายแดนที่เป็นทางการ
 - 4.2 การค้าชายแดนนอกระบบ

4.3 การค้าผ่านแดน

5.ปัญหาของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

6.ความสัมพันธ์ทางสังคมข้ามพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อน

6.1 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการข้อป้

6.2 ผลกระทบจากการค้าชายแดนและการเคลื่อนย้ายคนข้ามพรมแดน

7.การเชื่อมโยงกับการพัฒนาภาคของประเทศ

8.ทฤษฎีชายแดนและการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดน

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ

□ David Ricardo (1817) คิดทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ: ทฤษฎีคลาสสิก

- หากทุกปัจจัยมีเท่าเทียมกัน, ประเทศหนึ่งจะเชี่ยวชาญในการผลิตและส่งออกสินค้าที่มีความได้เปรียบที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ
- ในทำนองเดียวกันประเทศหนึ่งจะนำเข้าสินค้าที่มีความได้เปรียบที่มีต้นทุนการผลิตสูง

- ยุคทฤษฎีคลาสสิกใหม่

- Ohlin (1933) เสนอทฤษฎีทรัพยากรและการค้า

- การค้าเกิดจากความแตกต่างของทรัพยากรระหว่าง 2 ประเทศ
- เขากล่าวว่าประเทศส่งออกสินค้าที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเข้มข้น
- และนำเข้าสินค้าที่ขาดแคลนปัจจัยการผลิต
- ในกรณี 2 ปัจจัย, ประเทศที่มีทุนจำนวนมากจะส่งออกสินค้าทุนเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ประเทศที่มีแรงงานจำนวนมากจะส่งออกสินค้าที่ใช้แรงงานเข้มข้น

□ Tinbergen (1962) เสนอทฤษฎีแรงโน้มถ่วง

- การค้าทวิภาคีระหว่าง 2 ประเทศมีความสัมพันธ์โดยตรงกับขนาดของเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์เชิงลบกับต้นทุนการค้าระหว่าง 2 ประเทศดังกล่าว

□ Krugman, Obstfeld และ Melitz (2010) เสนอโมเดลของปัจจัยเฉพาะและการกระจายรายได้โดยเน้น 3 ปัจจัยคือแรงงาน ทุนและที่ดิน

- เขากล่าวว่าประเทศที่มีทุนจำนวนมากและมีที่ดินน้อยมีแนวโน้มจะผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ในขณะที่ประเทศที่มีที่ดินจำนวนมากมีแนวโน้มจะผลิตอาหารได้จำนวนมาก
- สินค้าและบริการที่มีการค้าขายกันได้จากอุตสาหกรรมซึ่งใช้ปัจจัยหลายอย่างและทรัพยากรในการผลิตทำให้ส่งเสริมการกระจายรายได้

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการค้าชายแดน

- ❑ Krugman (1980) ได้คิดทฤษฎีผลกระทบของตลาดในประเทศ
 - เขากล่าวถึงแนวโน้มของประเทศที่มีขนาดใหญ่ที่จะเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าหลักที่มีค่าขนส่งค่อนข้างสูงและมีฐานการผลิตที่แข็งแกร่ง
 - Hanson และ Xiang (2004) ได้ทำการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของตลาดในประเทศและรูปแบบการค้าทวิภาคี

- เขาพบว่าสำหรับอุตสาหกรรมที่มีค่าขนส่งสินค้าสูงมาก ขนาดของตลาดภายในประเทศจะเป็นตัวกำหนดการส่งออกของประเทศ
- สำหรับอุตสาหกรรมที่มีค่าขนส่งสินค้าสูงระดับปานกลาง ขนาดของตลาดในประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญต่อการส่งออก
- ในกรณีนี้ ตลาดภายในประเทศบวกกับขนาดของตลาดในประเทศใกล้เคียงเป็นตัวกำหนดการส่งออกของประเทศ

2. ปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- กรมการค้าต่างประเทศ ให้ความหมายของ “การค้าชายแดน” ว่าหมายถึงการค้าทุกรูปแบบหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าผ่านด่านชายแดนของทั้งสองฝ่ายซึ่งดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่นหรือพ่อค้าที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหรือชุมชนชายแดน
- ปัจจุบันมีด่านชายแดนทั้งหมด 71 แห่งทั่วประเทศไทย
- มี 3 ปัจจัย ที่สนับสนุนการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ด่านชายแดนทั่วประเทศไทยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

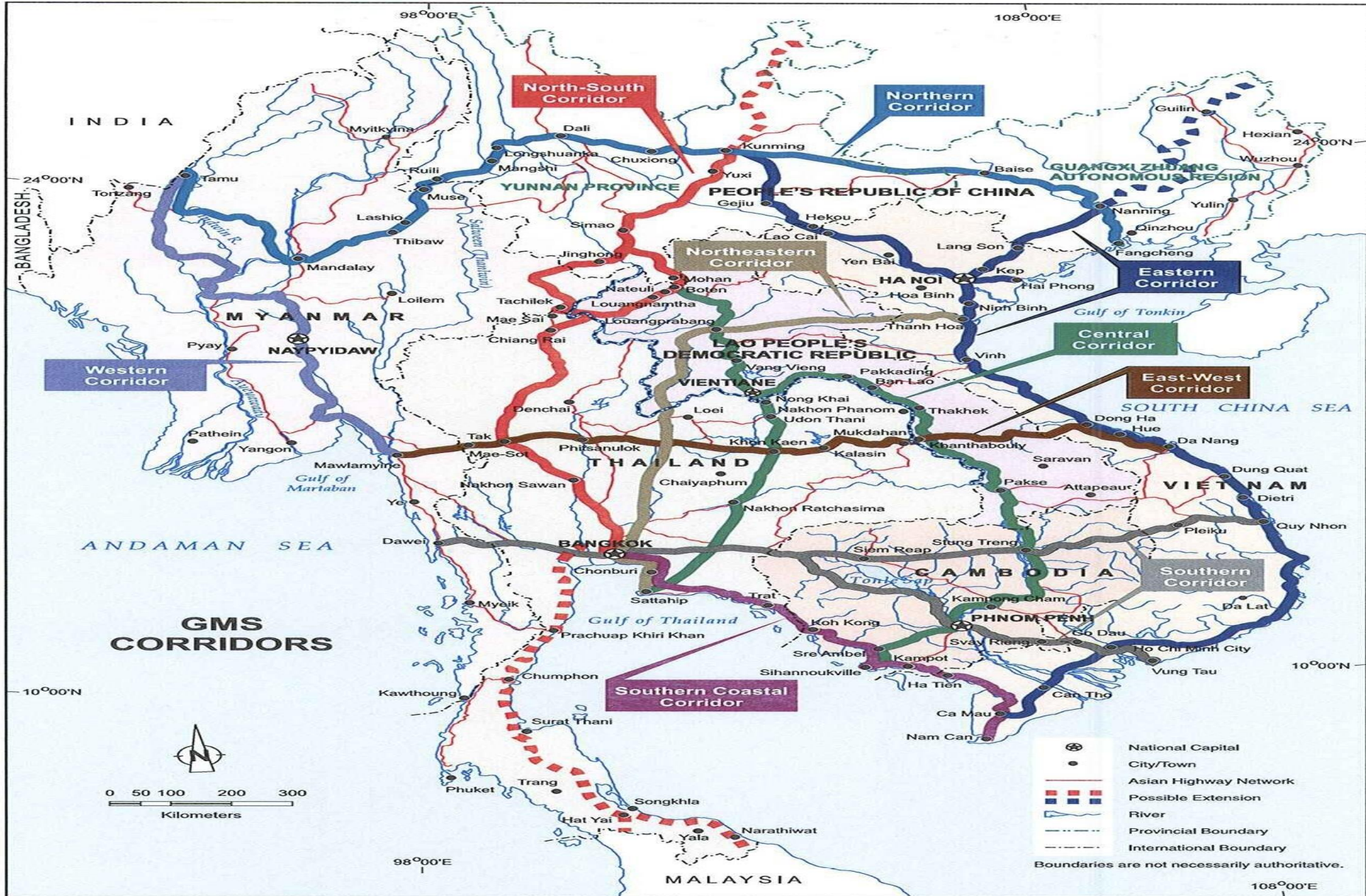

2.1 ความเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคและข้ามพรมแดน

- จาก 77 จังหวัด ประเทศไทยมีจังหวัดที่ติดกับพื้นที่ชายแดนจำนวน 32 จังหวัด เป็นระยะทางยาวรวมทั้งสิ้น 5,582 กม.
- มี 10 จังหวัดติดกับพรมแดนประเทศเมียนมาร์ เป็นระยะทางยาว 2,400 กม.
- มี 10 จังหวัดติดกับพรมแดนประเทศลาว เป็นระยะทางยาว 1,810 กม.
- มี 7 จังหวัดติดกับพรมแดนประเทศกัมพูชา เป็นระยะทางยาว 725 กม.
- และมี 4 จังหวัดติดกับพรมแดนประเทศมาเลเซีย เป็นระยะทางยาว 647 กม.

- ในฐานะที่เป็นประเทศผู้บริจาครายใหม่ ระหว่างปี พ.ศ.2548-2552 ประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือสะสมแก่ประเทศกัมพูชา ลาวและเมียนมาร์เป็นจำนวนเงิน 6,056 ล้านบาท เพื่อพัฒนารถไฟข้ามพรมแดน ถนนเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดและสนามบินเพื่อเป้าหมายการบูรณาการขนส่งภายในภูมิภาคและความเชื่อมโยงหลายรูปแบบขนส่ง
- การเชื่อมโยงทางรถไฟกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กรุงเทพฯ-เวียงจันทน์ และกรุงเทพฯ-ป็นัง
- การพัฒนาท่าเรือเชียงแสน จ.เชียงราย เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งไปยังภาคใต้ของประเทศไทย
- การพัฒนาเครือข่ายซูเปอร์ไฮเวย์ข่าวสารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

เครือข่ายแนวพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

- นอกจากนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเครือข่ายทางหลวงระดับภูมิภาค ซึ่งทับซ้อนกันคือ เครือข่ายถนนทางหลวงอาเซียนและเครือข่ายทางหลวงเอเชียซึ่งครอบคลุมทั้งประเทศจำนวน 12 เส้นทาง ระยะทาง ยาวรวม 3,430 กม.

2.2 ข้อตกลงการค้าระดับทวีภาคีและระดับภูมิภาค

- ประเทศไทยมีข้อตกลงทางการค้าเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว กัมพูชา เมียนมาร์และ มาเลเซีย
- ไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อลดภาษีนำเข้า ระหว่างประเทศสมาชิกให้เป็น 0 %

- **เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน** ค่อยๆ เปิดการค้าเสรีใน 2 กลุ่มคือ
- การค้าสินค้าเกษตรบางชนิดและลดภาษีให้เป็น 0 % ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549
- รายการลดภาษีสินค้าทั่วไป ค่อยๆปรับลดภาษีให้แกกัน

2.3 การอำนวยความสะดวกทางการค้าระดับภูมิภาค ประกอบด้วย

- การให้ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีเพื่อการบูรณาการสู่ประชาคมอาเซียน ให้แก่ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม
- การทำการเกษตรแบบพันธสัญญาโดยยกเว้นภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศ กัมพูชา ลาวและเมียนมาร์
- **ข้อตกลงการอำนวยความสะดวกการขนส่งระดับภูมิภาค** เช่น
- **ข้อตกลงการขนส่งสินค้าเน่าเสียง่ายระหว่างไทยกับสิงคโปร์ผ่านประเทศมาเลเซียตั้งแต่ปี พ.ศ.2522**
- **ข้อตกลงอาเซียนการขนส่งสินค้าผ่านแดน พ.ศ.2541**
- **การอำนวยความสะดวกการเดินทางเรือในแม่น้ำโขงเชื่อมโยงจังหวัดยูนนาน ประเทศจีน กับลาวและจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2544**

- เมื่อ พ.ศ 2556 ประเทศไทยได้ยอมรับข้อตกลงการขนส่งข้ามพรมแดนเพื่อส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรและกระบวนการตรวจคนเข้าเมือง ณ ด่านชายแดนตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
- เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน และทยอยดำเนินการที่ด่านชายแดนนำร่อง เช่น อรัญประเทศ-ปอยเปต มุกดาหาร-สะหวันนะเขต เป็นต้น

3.นโยบายเพื่อสนับสนุนการค้าชายแดนของประเทศไทย

หลังจากสงครามเย็นจบสิ้นลง ประเทศไทยประกาศเปลี่ยนสนาาม
รบเป็นสนาามการค้า เพื่อส่งเสริมการพืงพากันระหว่างไทยกับ
ประเทศเพื่อนบ้าน หลังจากนั้นรัฐบาลยุคต่างๆก็สานต่อนโยบาย
การค้าระหว่างประเทศในหลายระดับคือ

3.1 ระดับอาเซียน

- กำหนดนโยบาย “เป็นศูนย์กลางของอาเซียน” เพื่อส่งเสริม
การค้าและการลงทุนโดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ลาว เมียน
มาร์และเวียดนาม โดยการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าและบริษัท
การค้าของไทยในประเทศเพื่อนบ้าน

3.2 ระดับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

- มีความสำคัญมากสำหรับประเทศไทยเนื่องจากไทยตั้งอยู่จุดยุทธศาสตร์ของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จึงได้กำหนดนโยบายเพื่อเพิ่มปริมาณและมูลค่าของการค้าชายแดนและอำนวยความสะดวกทางการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
- จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และส่งเสริมความร่วมมือด้านแรงงานกับประเทศเพื่อนบ้าน
- เจรจากการค้าผ่านแดนกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่ออำนวยความสะดวกการขนส่งสินค้าผ่านแดนไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ (บังคลาเทศ และอินเดีย) และเอเชียตะวันออกเฉียง (จีน)

3.3 ระดับทวิภาคี

- เน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้าโดยการพัฒนาเครือข่ายการขนส่งระดับภูมิภาค (ถนนทางหลวงระหว่างประเทศ)
- การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง
- การปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
- การยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด่านชายแดนให้ได้มาตรฐานสากล

4.สถานการณ์การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- การค้าชายแดนเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน
- มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วหลังจากมีผ่อนคลายกฏระเบียบด้านชายแดนเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองเป็นครั้งคราว
- จากความได้เปรียบด้านที่ตั้งของประเทศไทยทำให้ธุรกิจสามารถทำการค้าทั้งการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนไปยังกลุ่มผู้บริโภคประมาณ 2,900 ล้านคน ใน 9 ประเทศซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มประเทศคือ
 - การค้าชายแดนกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน คือ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์และมาเลเซีย มีตลาดผู้บริโภครวมกัน 96.69 ล้านคน
 - การค้ากับประเทศใกล้เคียงโดยผ่านการค้าผ่านแดนไปยัง 5 ประเทศ มีตลาดผู้บริโภครวมกัน 2,800 ล้านคน ประกอบด้วย เวียดนาม อินเดีย บังคลาเทศ จีนและสิงคโปร์

4.1 การค้าชายแดนที่เป็นทางการ

- ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาจำนวน 18 ปีตั้งแต่ปี 1996-2013
- สนับสนุนโดยความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของความแตกต่างของโครงสร้างและปัจจัยสนับสนุนที่ได้กล่าวมาแล้ว พร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต
- การค้าชายแดนทั้งในท้องถิ่นและระดับภูมิภาคมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้น
- มูลค่าการค้าชายแดนสะสมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านรวม 200.40 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 58.60 ของมูลค่ารวมของการค้าระหว่างประเทศระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- มูลค่าการส่งออกการค้าชายแดนสะสมจากไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านมีสัดส่วนร้อยละ 59.40 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

- มูลค่าการค้าชายแดนโดยการนำเข้าสะสมมีสัดส่วนร้อยละ 40.59 แบ่งออกเป็นจากมาเลเซียร้อยละ 56.15 เมียนมาร์ร้อยละ 35.39 ลาวร้อยละ 6.82 และกัมพูชาร้อยละ 1.62
- ดังนั้นทำให้ไทยได้เปรียบดุลการค้าจำนวน 37.69 พันล้านบาทสุทธิ
- อัตราการขยายตัวของการค้าชายแดนรายปีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านระหว่างปี 1996-2001 คิดเป็นร้อยละ 16.98 แม้ว่าประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการเงินอย่างรุนแรงเมื่อปี 1998-2001
- ในช่วงที่มีผลตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างปี 2002-2013

- มูลค่าการค้าชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.47 ต่อปี
- โดยเฉพาะเมื่อเมื่ออัตราภาษีเป็น 0% เมื่อปี 2010 อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 32.08 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2009
- การขยายตัวของการค้าชายแดนนี้ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ
- จากการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศของไทย การค้าภายในภูมิภาคอาเซียนและการค้าชายแดนค่อยๆขยายตัวเพิ่มขึ้นแม้ว่าสัดส่วนยังต่ำ

- สัดส่วนมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างปี 2008-2012 คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.77 ของมูลค่าการค้าภายในภูมิภาคอาเซียนซึ่งสะท้อนผลกระทบที่มีมาบรรจบกันของข้อตกลงการค้าทวิภาคและระดับภูมิภาคและการอำนวยความสะดวกทางการค้าในภูมิภาค
- ในทำนองเดียวกันสัดส่วนมูลค่าของการค้าชายแดนต่อมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดค่อยๆขยายตัวจากร้อยละ 10.02 ในปี 1996 ขยายตัวเป็นร้อยละ 6.48 ในปี 2012 หรือคิดเป็นร้อยละ 7.67 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
- การขยายตัวของการค้าชายแดนส่งเสริมการพัฒนาภูมิภาคเนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ทั้งในเมืองและชนบทรวมทั้งคนยากจนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถได้รับประโยชน์จากการค้าและเข้าถึงสินค้าที่มีความจำเป็นหลายชนิด

การค้าระหว่างประเทศของไทย (ที่มา:กรมศุลกากร ประเทศไทย)

การค้าระดับภูมิภาค	1996-2001 มูลค่า (พันล้าน เหรียญสหรัฐ)	อัตราการ ขยายตัวต่อปี (%)	2002-2013 มูลค่า (พันล้าน เหรียญสหรัฐ)	อัตราการ ขยายตัวต่อปี (%)
1.นอกภูมิภาคอาเซียน	584.30	0.82	2,926.17	9.36
2.ภายในภูมิภาค อาเซียน	123.55	1.74	737.78	13.92
2.1 การค้าชายแดน	11.49	16.98	188.91	22.47
2.2 การค้าผ่านแดน	0.30	23.50	21.08	36.91
รวมมูลค่าการค้า ต่างประเทศ	710.85	0.60	3,663.95	12.18

- การเข้าถึงสินค้าเหล่านี้ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- อย่างไรก็ตามสินค้าที่มีการค้าขายแดนสวนใหญ่ผลิตใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เช่น พื้นที่ชายฝั่งทะเล ตะวันออก หรือเมืองศูนย์กลางในภูมิภาคอื่นๆ ทำให้เมืองชายแดนในปัจจุบันมีบทบาทหลักในการกระจายสินค้าสู่ประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน
- การค้าขายแดนของสินค้าแบบทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- มีรูปแบบการค้าที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

การค้าทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้านแบ่งออกเป็น 2 ประเภท
คือ

1.การค้าชายแดนระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค โดยมีกา
รขนส่งสินค้าข้ามพรมแดนทางบก

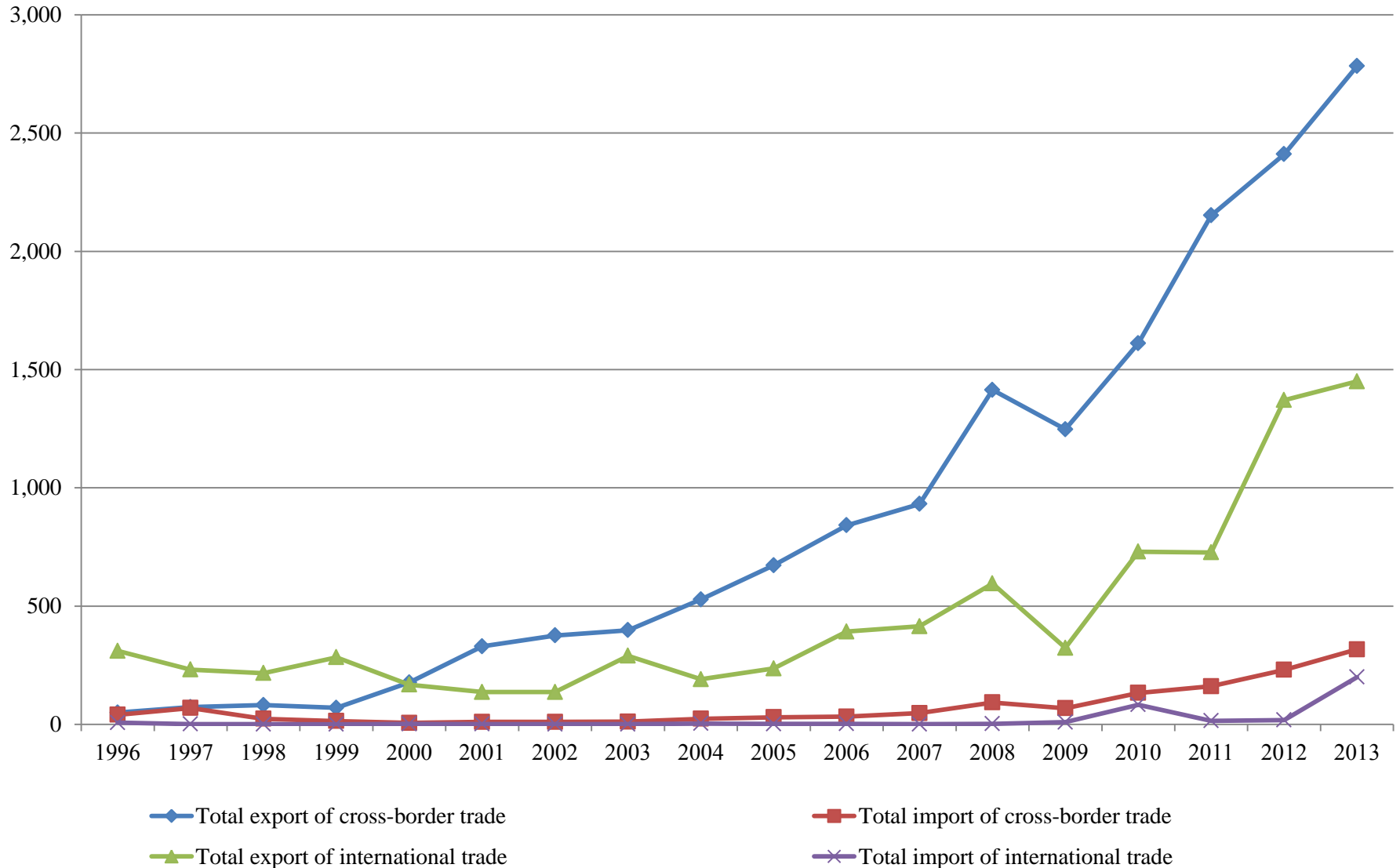
2.การค้าระหว่างประเทศ โดยมีกา
รขนส่งสินค้าทางเรือและ
ทางเครื่องบิน

4.1.1 กัมพูชา

- ระหว่างปี 1996-2013 มูลค่าการค้าชายแดนรวมเป็น 17.47 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- มูลค่ารวมการส่งออกชายแดนเพิ่มขึ้นจาก 50 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1996 เป็น 2.78 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013 โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 29.38
- ปี 2013 มูลค่าการค้าชายแดนรวมคิดเป็นร้อยละ 9.98 ของมูลค่าการค้ารวมกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน
- ด่านศุลกากรอรัญประเทศเป็นประตูการค้าชายแดนที่สำคัญที่สุดโดยมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 60 ผ่านด่านนี้

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา (ที่มา: กรมศุลกากร)

Unit : Millions of US\$

- อำเภอรัญประเทศยังเป็นที่ตั้งของตลาดโรงเกลือเพื่อขายส่งสินค้าชายแดนและเป็นตลาดขายสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย
- ที่ตลาดแห่งนี้มีการจ้างฝั่งเมืองปอยเปตของประเทศกัมพูชาเพื่อผลิตสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้วส่งกลับมาขายยังตลาดโรงเกลือ
- ดังนั้น ตลาดโรงเกลือมีบทบาทสำคัญในการกระจายสินค้าทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภาคไปยังคลัสเตอร์เสื้อผ้าในกรุงเทพและตลาดในภูมิภาคของประเทศไทย
- ด้านศุลกากรครคลองใหญ่ ตามมาเป็นลำดับสองโดยมีส่วนร้อยละ 30
- ที่เหลือมาจาก 5 ด้านศุลกากรชายแดนอื่นๆ

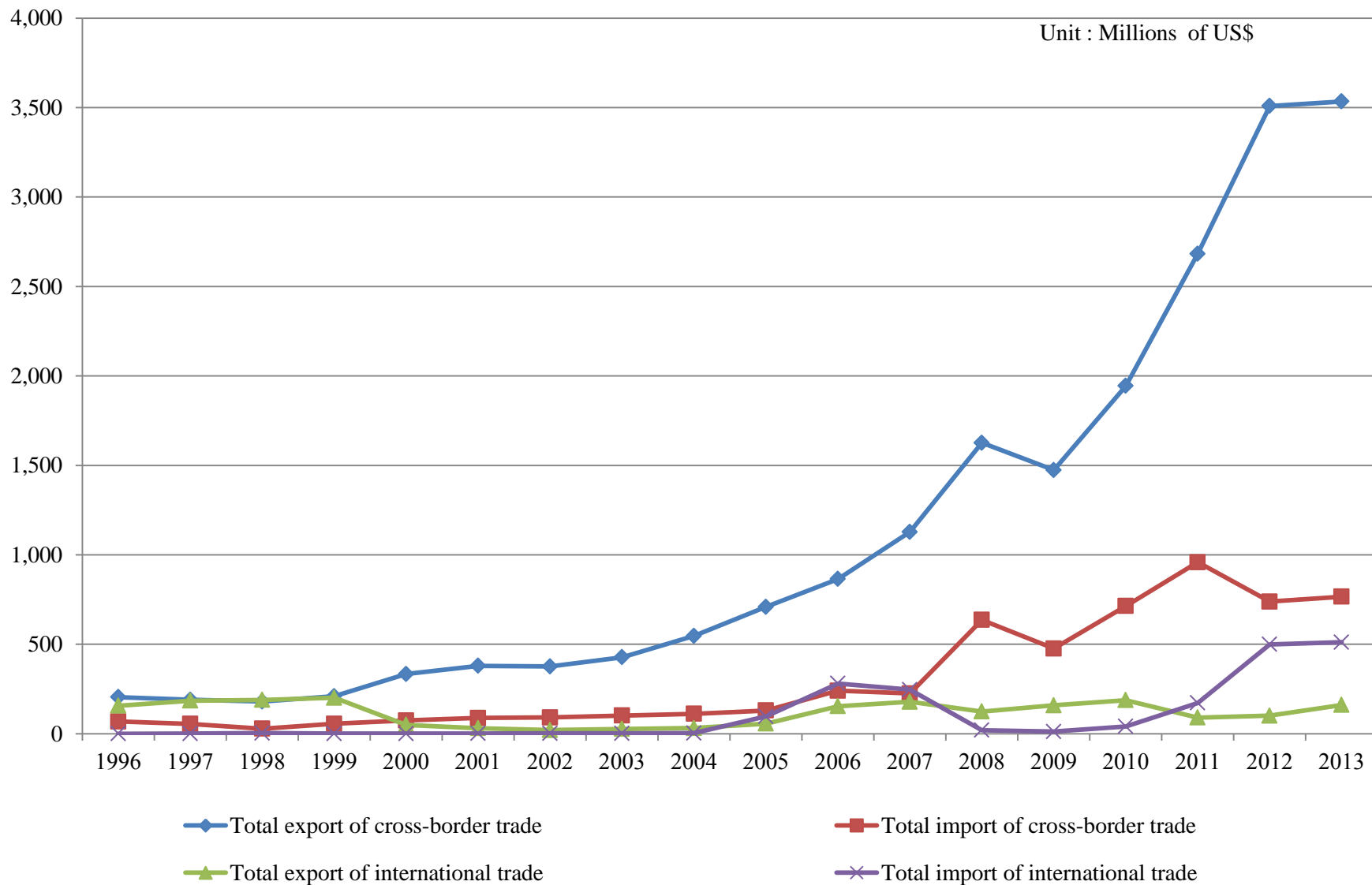
- สินค้าส่งออกหลักผ่านด่านศุลกากรอรัญประเทศคือ รถมอเตอร์ไซด์ และชิ้นส่วน ปูนซีเมนต์ เครื่องยนต์ อาหารสัตว์ ปุ๋ยเคมี รถยนต์ แก๊สปิโตรเลียมเหลว และสิ่งทอ
- **การนำเข้า** มูลค่าการนำเข้าจากกัมพูชาผ่านด่านชายแดนรวมค่อยๆ ขยายตัวจาก 41 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1996 เป็น 261 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2013
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวของมูลค่านำเข้าเฉลี่ยร้อยละ 26.11 ต่อปี
- ในปี 2013 สัดส่วนนำเข้าผ่านด่านศุลกากรอรัญประเทศคิดเป็น ร้อยละ 82 ของมูลค่านำเข้ารวม

- ตามด้วยด่านศุลกากรคลองใหญ่ร้อยละ 14.19 ศุลกากรจันทบุรีและช่องจอมมีสัดส่วนร้อยละ 2
- ที่เหลือนำเข้าผ่าน 3 ด่านอื่นๆ
- **สินค้านำเข้าหลัก**
- ผ่านด่านศุลกากรอรัญประเทศคือ สินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ซ้ำ เสื้อผ้ามือสองและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

4.1.2 ลาว

- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการค้าชายแดนทวิภาคีสะสมรวม 25.84 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- ไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนสะสมเป็นมูลค่า 14.76 พันล้านเหรียญสหรัฐ

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว (ที่มา: กรมศุลกากร)

- ในปี 2013 สัดส่วนของการค้าชายแดนทวีภาคีเป็นร้อยละ 14.24 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมระหว่างไทยกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน
- มูลค่าการส่งออกชายแดนค่อยๆขยายตัวจาก 205 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1996 เป็น 3.53 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา การส่งออกมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 18.77 ต่อปี
- ในปี 2012 ด้านชายแดนหนองคายเป็นช่องทางส่งออกที่สำคัญที่สุดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51 ของมูลค่าการส่งออกรวม
- ตามด้วยด่านศุลกากรมุกดาหารมีสัดส่วนร้อยละ 11
- ที่เหลือนำเข้าผ่าน 6 ด้านชายแดนอื่นๆ

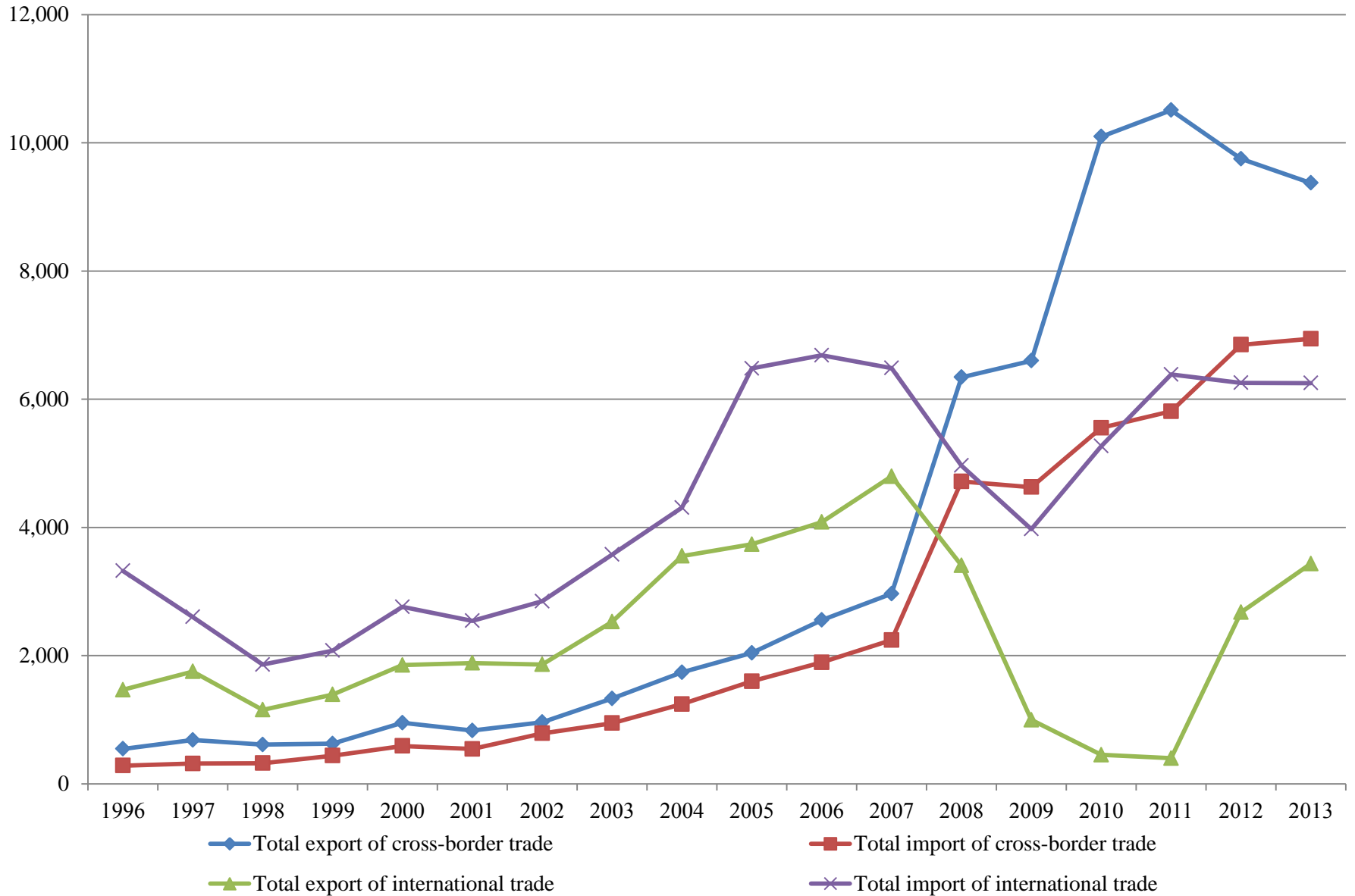
- **สินค้าหลักที่ส่งออก** ผ่านด่านศุลกากรมุกดาหารคือ ผลิตภัณฑ์ น้ำมัน รถยนต์ ปูนซีเมนต์อัดเม็ด ผ้าทอ เครื่องมือแพทย์ รถ ขุด โพลีเมอร์ของเอทีลีน กระเบื้องและยางรถยนต์
- ประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรลาวใช้สินค้าที่ส่งออกจากไทย โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน
- **การนำเข้า** มูลค่าการนำเข้าผ่านด่านชายแดนขยายตัวจาก 68 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1996 เป็น 769 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2013
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา การนำเข้ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 23.55 ต่อปี

- ในปี 2013 ด้านศุลกากรมุกดาหารเป็นช่องทางนำเข้าที่สำคัญที่สุดโดยมีสัดส่วนการนำเข้าถึงร้อยละ 78 ตามด้วยด้านศุลกากรพิบูลมังสาหารร้อยละ 6 และด้านศุลกากรหนองคายร้อยละ 5 ที่เหลือนำเข้าผ่าน 6 ด้านชายแดนอื่นๆ
- สินค้านำเข้าหลัก ผ่านด้านศุลกากรมุกดาหาร เช่น ไม้แปรรูป ไม้ปาเก้ สายไฟฟ้า ชุดชั้นใน เสื้อผ้าสำหรับผู้ชายและเด็กชาย แร่สังกะสีและชุดทำงาน
- ในแง่การเชื่อมโยงการผลิต มีการจ้างผลิตสินค้าชุดทำงาน จากไทยไปยังฝั่งจังหวัดสะหวันนะเขต ของประเทศลาว

4.1.3 มาเลเซีย

- เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา การค้าชายแดนทวีภาคีมีมูลค่าสะสม 114.22 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- มูลค่าการค้าขยายตัวจาก 0.82 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1996 เป็น 16.31 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013 ซึ่งมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 54.07 ของมูลค่าการค้าชายแดนกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย (ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ)

- ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าสะสมมูลค่า 22.80 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- มูลค่าการส่งออกขยายตัวอย่างรวดเร็วจาก 0.54 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1996 เป็น 9.37 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกผ่านชายแดนมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 20.16 ต่อปี
- ปี 2013 มีการส่งออกผ่านด่านศุลกากรสะเดามากที่สุดถึงร้อยละ 50.18

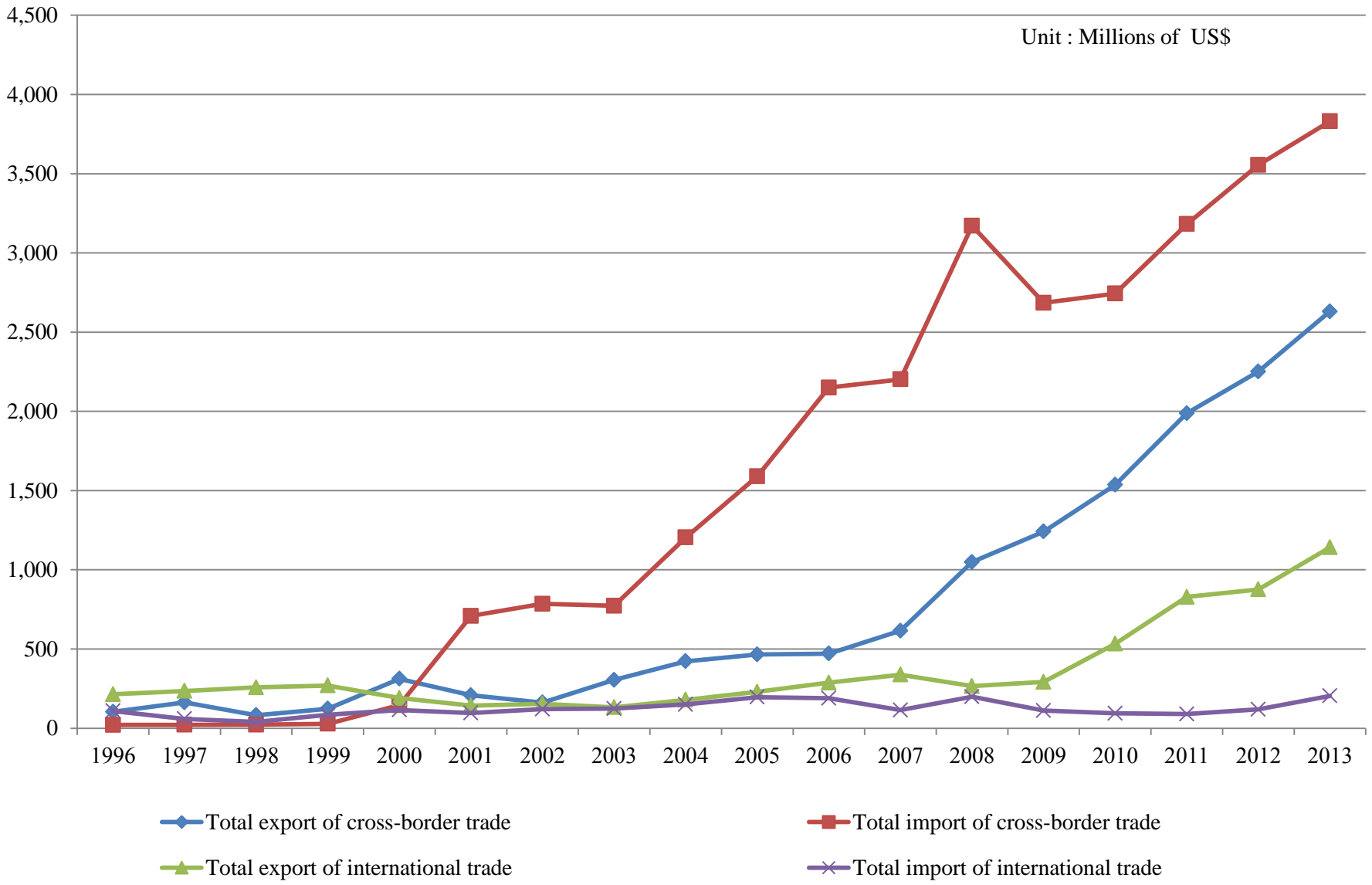
- ตามด้วยด้านปาดังเบซาร์มีสัดส่วนร้อยละ 46 และด้านศุลกากร เบตงร้อยละ 1.48 ด้านศุลกากรตากใบร้อยละ 0.62 ที่เหลือขนส่งผ่าน 4 ด้านชายแดนอื่นๆ
- **สินค้าส่งออกหลัก** ผ่านด้านศุลกากรสะเดา เช่น ยางธรรมชาติ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ประกอบเครื่องจักร ชิ้นส่วนไฟฟ้า ไม้ยางพารา แปรรูป ปาติเกิ้ลบอร์ด ถุงมีย่าง และแผงวงจรพิมพ์
- **มูลค่าสินค้านำเข้าผ่านด้านชายแดน** ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 0.28 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1996 เป็น 6.97 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการนำเข้ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ 20.66 ต่อปี

- มีการนำเข้าผ่านด่านศุลกากรสะเดามีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 84.88 ตามด้วยด่านศุลกากรปาดังเบซาร์สัดส่วนร้อยละ 14.04
- ด่านศุลกากรสุโขทัย-โกลกมีสัดส่วนร้อยละ 1.01
- ส่วนที่เหลือขนส่งผ่าน 4 ด่านอื่นๆ
- สินค้านำเข้าหลัก ผ่านด่านศุลกากรสะเดา เช่น ชิ้นส่วนไฟฟ้า ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ประกอบเครื่องจักร โปรเซสเซอร์ ทัศนมิติ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ยางสังเคราะห์และปุ๋ยเคมี

4.1.4 เมียนมาร์

- เมียนมาร์ประสบปัญหาถูกห้ามทำการค้าโดยประเทศตะวันตกตั้งแต่ปี 1997
- ด้วยเหตุนี้ เมียนมาร์จึงพึ่งพาการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ไทย จีน และอินเดีย
- ในช่วง 18 ปีที่ผ่านมา การค้าชายแดนทวิภาคีมีมูลค่าสะสม 42.94 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- มูลค่าการค้าชายแดนค่อยๆขยายตัวจาก 125 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 1996 เป็น 6.46 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013
- การส่งออกมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 27.55 ต่อปี

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ (ที่มา: กรมการศุลกากร)

- ในปี 2013 มูลค่าการค้าชายแดนทวิภาคีคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21.41 ของการค้าชายแดนกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน
- ด้านศุลกากรแม่สอดเป็นช่องทางการส่งออกที่สำคัญที่สุดโดยมีสัดส่วนร้อยละ 54 ของมูลค่าการส่งออกรวม
- ตามด้วยด้านศุลกากรระนองมีสัดส่วนร้อยละ 26
- ด้านศุลกากรแม่สายร้อยละ 14
- ที่เหลือผ่าน 3 ด้านศุลกากรอื่นๆ
- **สินค้าส่งออกหลัก** ผ่านด้านศุลกากรแม่สอด เช่น น้ำมันดีเซลและน้ำมันเบนซิน น้ำมันพืช รถมอเตอร์ไซด์ ผ้าทอ อวน ยารักษาโรค และสินค้าอุปโภคบริโภค

- มูลค่าการนำเข้าผ่านด่านชายแดนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 21 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1996 เป็น 3.93 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2013 สาเหตุหลักคือการนำเข้าแก๊สธรรมชาติเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าภายในประเทศ
- ด้วยเหตุนี้ ทำให้ไทยเสียเปรียบดุลการค้าสะสมกับเมียนมาร์มูลค่า 14.68 พันล้านเหรียญสหรัฐ
- ด่านศุลกากรชั่วคราวสังขละบุรีเป็นช่องทางนำเข้าที่สำคัญที่สุดมีสัดส่วนร้อยละ 96 ของมูลค่าการนำเข้าผ่านด่านชายแดนรวมทั้งประเทศ
- ตามด้วยด่านศุลกากรแม่สอดมีสัดส่วนร้อยละ 2 ด่านศุลกากรระนองสัดส่วนร้อยละ 1 ด่านศุลกากรแม่สายสัดส่วนร้อยละ 0.50 ที่เหลือผ่าน 5 ด่านอื่นๆ

- **สินค้านำเข้าหลัก** ผ่านด่านแม่สอด เช่น ไม้ ผลิตภัณฑ์สัตว์ทะเล กระบี่มีชีวิตและสินค้าเกษตร

4.2 การค้าชายแดนนอกระบบหรือการค้าชายแดนแบบผิดกฎหมาย

- **พ่อค้าส่งชายแดน** มีบทบาทสำคัญในการห่วงโซ่อุปทานข้ามพรมแดนเนื่องจากเป็นผู้ส่งออกสินค้าทางอ้อม
- แม้จะมีการอนุญาตให้มีการค้าปลีกบริเวณด่านชายแดนที่กำหนด แต่ก็ยังมีการค้าชายแดนนอกระบบซึ่งดำเนินการโดยทั้งคนในท้องถิ่นและคนจากภายนอกเมืองชายแดน

- อย่างไรก็ตาม การค้าชายแดนนอกระบบมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการจัดระบบการค้าชายแดนและภาษีนำเข้าที่ลดลงอย่างมาก
- ในปี 2011 มีการค้าชายแดนนอกระบบเป็นรายประเทศและสินค้าที่สำคัญ เช่น
- **เมียนมาร์** ได้แก่ ยาเสพติด รถยนต์ส่วนบุคคล ธนบัตรปลอม กล้องถ่ายรูปและแบตเตอรี่
- **ลาว** ได้แก่ ตู้เกม เสื้อผ้า ผลไม้ กระเทียมและยาเสพติด
- **กัมพูชา** ได้แก่ รถยนต์ส่วนบุคคล พริกแห้ง ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง กุ้งแช่แข็ง เสื้อผ้ามือสองและบุหรี

- มาเลเซีย ได้แก่ รถยนต์ส่วนบุคคล ยาเสพติด ชิ้นส่วนรถมอเตอร์ไซด์ แผนซีดีและรถแทรกเตอร์

4.3 การค้าผ่านแดน

- มูลค่าการค้าผ่านแดนรวมก็มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
- ระหว่างปี 1996-2001 ประเทศไทยทำการค้าผ่านแดนกับตอนใต้ของประเทศไทยเพียงประเทศเดียวมีมูลค่ารวม 0.30 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 23.50 ต่อปี
- และยังคงทำการค้าผ่านแดนเพียงกับประเทศจีนจนถึงปี 2006

- ระหว่างปี 2002-2013 มูลค่าการค้าชายแดนรวมได้ขยายตัวเป็น 21.08 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 36.91 ต่อปี
- โดยเฉพาะระหว่างปี 2007-2013 ไทยได้ทำการค้าผ่านแดนกับ 3 ประเทศคือ จีน เวียดนามและสิงคโปร์ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 77.38 ต่อปี
- ในปี 2013 การกระจายตัวของสัดส่วนมูลค่าการค้าผ่านแดนแบ่งออกเป็นกับประเทศ
- สิงคโปร์ ร้อยละ 52.31 (ผ่านด่านศุลกากรชายแดนในจังหวัดสงขลา)
- เวียดนาม ร้อยละ 27.72 (ผ่านด่านชายแดนในจังหวัดหนองคาย มุกดาหารและนครพนม)
- และจีน ร้อยละ 19.97 (ผ่านด่านศุลกากรชายแดนในจังหวัดเชียงราย และมุกดาหาร)

5.ปัญหาของการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

5.1 ปัญหาที่คล้ายคลึงกันระหว่างประเทศไทย กัมพูชา ลาวและเมียนมาร์

- บริการโลจิสติกส์เพื่อการค้าชายแดนยังไม่มีประสิทธิภาพและมีขั้นตอนพิธีการศุลกากรที่ด้านศุลกากรที่ใช้เวลานานทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านโลจิสติกส์เพิ่มสูงขึ้น
- มีปัญหาการคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกทางการค้าทำให้มีต้นทุนทางการค้าเพิ่มสูงขึ้นและนำไปสู่การค้าชายแดนนอกระบบ
- ปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณด่านชายแดนส่งผลกระทบต่อการค้าเคลื่อนย้ายสินค้า
- การชำระเงินแบบสินเชื่อตราสารเครดิต (Letter of Credit: L/C) ยังมีน้อย
- มีการค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ข้ามพรมแดน

- รัฐบาลสูญเสียรายได้จากภาษีจากการค้าชายแดนนอกระบบ
- ความอ่อนไหวของค่าเงินบาทของไทยส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของประเทศเพื่อนบ้านหรือลดขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้นำเข้าและผู้ส่งออกไทยซึ่งทำให้สินค้าไทยสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดในทางกลับกัน ค่าเงินของประเทศกัมพูชา ลาวและเมียนมาร์บางครั้งไม่มีเสถียรภาพทำให้กระทบต่อบรรยากาศทางการค้าชายแดน
- มาตรการกีดกันทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อภาษีที่กำหนดโดยประเทศลาวและเมียนมาร์ทำให้มีความยุ่งยากต่อพ่อค้าไทยในการเข้าถึงตลาดและเกิดในทางกลับกัน

- การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพจากการให้สิทธิประโยชน์ทางการค้าฝ่ายเดียวเนื่องจากความซับซ้อนของขั้นตอนการนำเข้าและส่งออกจากไทยหรือประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบสินค้าเกษตรในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง
- ระบบการเงิน กฎระเบียบและขั้นตอนการโอนเงินโดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้กระทบต่อบรรยากาศการค้าชายแดน
- ผู้ค้าชายแดนในประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์และไทยค่อนข้างขาดความรู้เกี่ยวกับการทำการค้าระหว่างประเทศ
- ขาดแคลนธนาคารที่ได้รับอนุญาตในเมืองชายแดนของประเทศกัมพูชา ลาวและเมียนมาร์และการค้าชายแดนส่วนใหญ่ดำเนินการแบบไม่เป็นทางการซึ่งอาศัยความไว้วางใจทำให้กระทบต่อความเชื่อมั่นและขั้นตอนบรรยากาศทางการค้าและการขยายการค้าชายแดน

5.2 ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละประเทศ

1) กัมพูชา

- การเปลี่ยนแปลงระเบียบเกี่ยวกับอัตราภาษีบ่อยครั้งและการปฏิบัติทางศุลกากรยังไม่ได้มาตรฐานสากล
- การขนส่งสินค้าผ่านด่านผ่อนปรนยังไม่สามารถดำเนินการได้ทุกวัน
- ความขัดแย้งบริเวณชายแดนเกี่ยวกับปราสาทพระวิหารเมื่อเดือนเมษายน 2554 ส่งผลกระทบให้ยอดการค้าชายแดนรวมในห่วงที่มีปัญหาลดลงประมาณ 10-15 %

2) ลาว

- การเก็บภาษีการขนส่งระหว่างแขวงร้อยละ 1 ของมูลค่าสินค้าที่ขนส่งส่งผลให้ต้นทุนการค้าชายแดนสูงขึ้น
- มีต้นทุนการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่สูง เช่น ค่าล่วงเวลาและภาษีนำเข้าที่สูงทำให้นำสู่การค้าชายแดนนอกระบบ
- การเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบที่เกิดขึ้นบ่อยเกี่ยวกับการค้าผลิตภัณฑ์ไม้ เช่น เก็บภาษีส่งออกร้อยละ 20 เป็นต้น
- การปฏิบัติการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่ล่าช้าส่งผลกระทบต่อสินค้าที่เน่าเสียง่าย
- กฎหมายการค้าระหว่างแขวงมีความแตกต่างกัน
- มีต้นทุนการโอนเงินข้ามพรมแดนสูง

- มีการกำหนดโควตานำเข้าสินค้าบางชนิด เช่น ปูนซีเมนต์ น้ำมันพืช และเหล็ก

3) มาเลเซีย

- สินค้าไทยบางชนิดไม่ได้มาตรฐานสินค้าฮาลาล

4) เมียนมาร์

- ความไม่แน่นอนของการเมืองภายในประเทศส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการค้าชายแดน
- การปิดด่านชายแดนเมียวดีแต่เพียงฝ่ายเดียวของเมียนมาร์ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2553 ถึง เดือนตุลาคม 2554 ส่งผลให้มูลค่าการค้ารวมรายเดือนลดลงประมาณร้อยละ 80

- มีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรบ่อยครั้งและวิธีปฏิบัติทางศุลกากรยังไม่ได้มาตรฐานสากล
- ขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านถนนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค
- กระบวนการนำเข้าสินค้าใช้เวลานาน (2 วัน)
- ขาดการกระจายอำนาจให้เจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นในการออกใบรับรองตามระบบบูรณาการของอาเซียนด้านการให้สิทธิพิเศษแก่สมาชิก (ASEAN Integration System of Preferences: AISP)
- เส้นทางนำเข้าสินค้าหลายเส้นทางอยู่ในพื้นที่เสี่ยงเนื่องจากอยู่ในพื้นที่กองกำลังของชนกลุ่มน้อยซึ่งไม่ได้รับการรับรองจากรัฐบาลเมียนมาร์

4) ไทย

- ยังขาดการการประสานงานและการบูรณาการของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกการค้าชายแดน
- ความเป็นเมืองอย่างรวดเร็วของเมืองชายแดนส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง เช่น สลัม ขยะและน้ำเสีย เป็นต้น

6.ความสัมพันธ์ทางสังคมข้ามพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

6.1 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการข้อปั้ง

- ด้านชายแดนมีบทบาทสำคัญในการเป็นประตูเพื่ออำนวยความสะดวก การเคลื่อนย้ายของคน
- มีด่านชายแดน 33 แห่งที่มีพิธีการตรวจคนเข้าเมือง
- จำนวนคนผ่านแดนของทุกสัญชาติที่ใช้ทั้งหนังสือเดินทางและหนังสือผ่านแดนรวมทุกด่านชายแดนขยายตัวจาก 5.19 ล้านคนในปี 2002 เป็น 19.20 ล้านคนในปี 2011 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.88 ของจำนวนผู้เดินทางข้ามพรมแดนรวมทั้งประเทศ

- ระหว่างปี 2002-2011 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของการเคลื่อนย้ายข้ามแดนร้อยละ 10.96 ต่อปี
- โดยเฉพาะระหว่างปี 2009-2010 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 37
- การขยายตัวนี้ช่วยสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อเป็นประตูสู่เอเชีย
- ดังนั้น การเคลื่อนย้ายคนข้ามพรมแดนจึงมีแนวโน้มขยายตัวอย่างมาก
- จำนวนผู้เดินทางข้ามพรมแดนสัญชาติไทยขยายตัวจาก

- 1.92 ล้านคนในปี 2002 เป็น 8.16 ล้านคนในปี 2011 โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 15.90 ต่อปี ซึ่งสะท้อนว่าจำนวนนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจไทยที่เดินทางข้ามพรมแดนมีความสำคัญ
- คนไทยส่วนใหญ่ข้ามพรมแดนเพื่อเข้าไปเยี่ยมชมบ่อนกาสิโนในประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากบ่อนกาสิโนเป็นสถานที่ผิดกฎหมายในประเทศไทย
- แนวโน้มการข้ามพรมแดนมีอัตราการขยายตัวสูงเนื่องจากความก้าวหน้าในการอำนวยความสะดวกในการข้ามพรมแดนซึ่งดำเนินการโดยหลายแผนงานของหน่วยงานของภาครัฐ
- ในขณะที่การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของคนต่างชาติซึ่งหมายถึงประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านขยายตัวจาก 3.27 ล้านคนในปี 2002 เป็น 11.06 ล้านคนในปี 2011

- ผู้ข้ามพรมแดนจากประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย แรงงาน ย้ายถิ่น ผู้ซื้อสินค้าเพื่อบริโภคในครัวเรือน นักธุรกิจ ผู้ป่วยมาพบแพทย์และนักศึกษา โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 11.02 ต่อปี

- ในทำนองเดียวกัน การข้ามพรมแดนเพื่อสินค้าเพื่อบริโภคในครัวเรือนก็กำลังขยายตัว โดยคนจากเมืองชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านข้ามพรมแดนในแบบรายวันหรือรายสัปดาห์เพื่อซื้อสินค้าและรับประทานอาหารในเมืองชายแดนหลักของไทย เช่น อรัญประเทศ มุกดาหาร หนองคาย แม่สอด แม่สายและสะเดา เป็นต้น

- ผู้ซื้อสินค้าส่วนใหญ่ซื้อไปเพื่อบริโภคเองและมีบางส่วนนำไปขายต่อ
- ผู้ซื้อสินค้าข้ามแดนจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค อาหาร ผลไม้ เครื่องใช้ไฟฟ้าและเสื้อผ้า เป็นต้น
- ในขณะที่ผู้ซื้อสินค้าข้ามแดนจากไทยส่วนใหญ่ซื้อสินค้าปลอดภาษี เช่น เหล้า บุหรี่ อาหารขบเคี้ยว เสื้อผ้า กระเป๋า นาฬิกา เครื่องประดับและอาหาร เป็นต้น

6.2. ผลกระทบจากการค้าชายแดนและการเคลื่อนย้ายคนข้ามพรมแดน

- การขยายตัวของการค้าชายแดนและการข้ามพรมแดนของคนทำให้เกิดการพึ่งพากันและการบูรณาการทางเศรษฐกิจมากขึ้น
- แต่กระนั้นก็ตาม ก็มีผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายด้าน เช่น
 - 1.การขยายตัวทางการค้าบ่งชี้ว่าการเปิดพรมแดนมากขึ้น เนื่องจากมีประชาชนทั้งในเมืองและชนบทตามแนวพื้นที่ชายแดนได้รับประโยชน์จากการค้าและเข้าถึงสินค้าที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและบริโภคประจำวัน
- แต่ก็มีคำถามว่าการค้าชายแดนได้ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาภูมิภาคมากแค่ไหน เนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่ผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

- ดังนั้น เมืองชายแดนในปัจจุบันจึงยังพัฒนาไม่เต็มศักยภาพ

2.การขยายตัวของจำนวนผู้ข้ามพรมแดนทั้งชาวไทยและประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

- เสริมบทบาทเชิงบวกที่แรงงานย้ายถิ่นข้ามพรมแดนมีต่อเศรษฐกิจไทยซึ่งมีส่วนช่วยขับเคลื่อนประมาณร้อยละ 0.50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อปี (ธนาคารโลก, 2006)
- อย่างไรก็ตาม การหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ สาธารณสุข สังคมและเศรษฐกิจ
- จึงทำให้เกิดประเด็นระดับชาติในการจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงแห่งชาติ

3.การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานเมืองและปัญหาการจราจร
ติดขัดเนื่องจากเกิดความเป็นเมืองอย่างรวดเร็วของเมือง
ชายแดนและขาดแคลนการจัดบริการขนส่งสินค้าข้ามพรมแดน

7. การเชื่อมโยงกับการพัฒนาภาคของประเทศ

- ประเทศไทยมีรูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีศูนย์กลางที่เข้มแข็ง และพื้นที่รอบนอกมีความอ่อนแอ
- พื้นที่ชายแดนมีประชาชนอยู่อาศัยจำนวน 22.59 ล้านคน หรือร้อยละ 35.18 ของประชากรรวมทั้งประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับภาคเกษตร
- มี 8 จังหวัดพื้นที่ชายแดนที่ยากจนที่สุดจากทั้งหมด 10 จังหวัดทั่วประเทศ
- ดังนั้น คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนจึงได้ยกเลิกการให้มาตรการส่งเสริมการลงทุนแบบเป็นเขตโดยเปลี่ยนเป็นส่งเสริม

- การรวมกลุ่มอุตสาหกรรมในแต่ละภูมิภาคหรือพื้นที่ชายแดนเพื่อกระตุ้นการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคให้มากขึ้น

8. ทฤษฎีชายแดนและการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- Martinez (1994) ได้จำแนก 4 แนวคิดของปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดน ประกอบด้วย พื้นที่ชายแดนที่ไม่รู้จักกัน พื้นที่ชายแดนที่มีอยู่ร่วมกัน พื้นที่ชายแดนที่พึ่งพากัน และพื้นที่ชายแดนที่บูรณาการร่วมกัน
- Krugman และ Livas (1992) ได้จำแนกความแตกต่างของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบแบบคงที่แบบที่เป็นพลวัตของภูมิภาค

- **ความได้เปรียบที่เป็นพลวัต** คือตัวแปรที่แตกต่างระหว่างภูมิภาคและเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลิตภาพ เช่น ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรกายภาพ
- **ความได้เปรียบแบบคงที่** คือปัจจัยที่อยู่กับที่และมีลักษณะเฉพาะตัวของภูมิภาค เช่น ทางออกสู่ทะเลหรือมีที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดน
- **Hanson (1996)** สนับสนุนว่าความได้เปรียบเชิงที่ตั้งแบบคงที่ช่วยลดต้นทุนค่าขนส่ง ดังนั้น พื้นที่ชายแดนและท่าเรือจึงเป็นที่ตั้งตามธรรมชาติเพื่อเป็นฐานการผลิตและศูนย์กลางสำหรับการค้าระหว่างประเทศ

- ในทางปฏิบัติ แผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมชายแดนได้รับการพัฒนาตามแนวชายแดนเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกาหรือเรียกว่า “มาควิลาดอรา” โดยใช้ประโยชน์จากค่าจ้างแรงงานที่ต่ำของเม็กซิโกเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานและตลาดที่เข้มแข็งของสหรัฐอเมริกา
- มีหลายการศึกษาที่น่าเสนอเกี่ยวกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นตัวขับเคลื่อนและตัวดึงดูดกำลังแรงงาน
- ด้วยเหตุนี้ การพึ่งพากันระหว่างเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกาได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วผ่านการค้าชายแดนในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

1. Choen Krainara and Jayant Kumar Routray. 2015. Cross-Border Trades and Commerce between Thailand and Neighboring Countries: Policy Implications for Establishing Special Border Economic Zones. Journal of Borderlands Studies, Volume 30, 2015, Issue 3.

2. Choen Krainara. 2016. Doctoral Dissertation on Border Economic Zones and Development Dynamics in Thailand: A Comparative of Bordering Countries, Asian Institute of Technology.

Research page:

https://www.researchgate.net/profile/Choen_Krainara2

จบการนำเสนอ

ขอบคุณครับ

Email: Choen@nesdb.go.th